

Vammaisneuvostojen kommentit vammaispalvelulain mukaisia määrärahasidonnaisia tukitoimia ja palveluita koskevaa ohjetta

Porvoon vammaisneuvosto

Lausunto 31.1.2022

1. Vammaispalvelulain mukaisia määrärahasidonnaisia tukitoimia ja palveluita koskeva ohje

Porvoon vammaisneuvosto käsitteli kokouksessaan 11.1.2022 vammaispalvelulain mukaisia määrärahasidonnaisia tukitoimia ja palveluita koskevaa ohjetta. Ohjeen sisällön osalta toteamme seuraavaa:

4 MÄÄRÄRAHOJEN VARAAMINEN TALOUSARVIOSSA

Vammaispalvelulain 3 §: n mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että vammaisille tarkoitetut palvelut ja tukitoimet järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina, kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Määrärahoja tulee varata kullekin vuodelle tiedossa olevan tarpeen mukaisesti. Perusturva/sosiaali- ja terveyslautakunta tekee esityksen määrärahojen tarpeesta kunnan yleisen taloustilanteen huomioon ottaen ensisijaisesti edellisen vuoden toteutuman mukaan, ellei tiedossa ole jotain merkittävää tekijää, mikä vaikuttaa määrärahojen suuruuteen suuntaan tai toiseen.

Vammaisneuvosto haluaa erityisesti kiinnittää päättäjien huomiota kahteen määrärahasidonnaisuuteen, vammaisuuteen ja vammaisten yhdenvertaisuuteen liittyvään asiaan:

1. Tukitoimia ja palveluja tarvitsevalle henkilölle määrärahat ovat apu todelliseen tarpeeseen ja auttavat toteutuessaan säälliseen selviämiseen elämän arjessa; ne eivät yhdenvertaista elämänhallintaan vammattomiin nähden, mutta kohentavat olennaisesti vammaisen elämän laatua. Määrärahasidonnaisuus ja siihen liittyvät rajaavat käytännöt voivat olla tälle mahdollisuudelle todellinen uhka.
2. Kunnan budjetoidessa tukitoimiin ja palveluihin haluamansa määrärahan, sen suuruuteen vaikuttaa olennaisesti kunnan taloustilanne. Summaa usein perustellaan toteutunein toimintaluvuin. Kumpikaan näistä perusteista ei kuvaa päättäjälle sitä palvelutarvetta, joka vammaisilla oli edelliskaudella/-kausilla ja joka todennäköisesti edelleen kasvaa.

Tämän vuoksi Vammaisneuvosto ehdottaa, että vammaispalvelulain mukaisiin määrärahasidonnaisiin tukitoimiin ja palveluihin esitettävistä määrärahoista päätettäessä sosiaali- ja

terveyslautakunta edellyttää selvitystä aiempina vuosina toteutetuista tarpeista: toteutetut tukitoimet, palvelut ja hylätyt hakemukset.

Virkamiestyönä annettu selvitys määrärahan käytöstä ja sen tarpeesta antaa päättäjille asiallisen pohjan tuleville määrärahaesityksille ja niiden käytön ohjeistamiselle.

5 MÄÄRÄRAHOJEN KÄYTTÄMINEN

Käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa myönnetään tukea ensisijaisesti niille, jotka ovat eniten tuen tarpeessa.

Miten ja kuka määrittelee, mitä ja miten arvioidaan? Johtaako säädös siihen, että hakemuksia hylätään varmuuden vuoksi, että määrärahat riittävät, jos myöhemmin samana vuonna tulee enemmän tukea tarvitsevan hakemus?

8 PÄIVITTÄISISTÄ TOIMINNOISTA SUORIUTUMISESSA TARVITTAVAT VÄLINEET, KONEET JA LAITTEET

8.1.1 Autoavustus

Auto-avustusta hakiessa asiakkaan tulee esittää:

- lääkärintlausunto (korkeintaan vuosi sitten annettu)
- kirjallinen kustannusarvio ostettavaksi suunnitellusta autosta
- toiminta- tai fysioterapeutin lausunto lisälaitteista ja niiden tarpeista
- kustannusarvio vamman tai sairauden johdosta välttämättömistä lisälaitteista
- arvio muutostöistä aiheutuvista kustannuksista
- autoliikkeen tai muun tahon tekemä arvio vanhan auton hyvityksestä
- ennakkoveropäätös autoveron palautuksesta
- päätökset muista auton hankintaan myönnettyistä avustuksista tai korvauksista
- muut perustelut autoavustuksen myöntämiselle
- rahoitussuunnitelma
- kopio ajokortista

Listassa on päällekkäisyyksiä. Esim.

- lääkärinlausunto (korkeintaan vuosi sitten annettu)
- toiminta- tai fysioterapeutin lausunto lisälaitteista ja niiden tarpeista

Näiden pitäisi olla vaihtoehdot toisilleen, kohtuutonta ja tarpeetonta vaatia molemmat.

On myös paljon vammoja, jotka ovat pysyviä. Miksi vammaisen pitäisi maksaa lääkärintodistus esim. siitä, että hänen jalkansa ovat edelleen amputoidut?

ja

- rahoitussuunnitelma
- kirjallinen kustannusarvio ostettavaksi suunnitellusta autosta
- autoliikkeen tai muun tahon tekemä arvio vanhan auton hyvityksestä

Nämä ovat kaikki samaa rahoituskokonaisuutta. On kohtuutonta ja tarpeetonta vaatia kaikki erikseen.

ja

- *kustannusarvio vamman tai sairauden johdosta välttämättömistä lisälaitteista*
- *arvio muutostöistä aiheutuvista kustannuksista*

Miten nämä eroavat? Haluaako ja tarvitseeko vammaispalvelu erilliset arviot itse laitteen kustannuksista ja toisen sen asennuksesta?

Hakemuksen käsittely olisi myös vammaispalveluissa yksinkertaisempaa, jos liitteitä olisi 11 sijaan vain 7.

Lisäksi lääkärinlausuntoa ja/tai toiminta- tai fysioterapeutin lausuntoa lisälaitteista ja niiden tarpeista ei pitäisi vaatia tilanteessa, jossa ehdotetaan jo aikaisemmin käytössä olleita apuvälineitä vain siirrettäväksi uuteen autoon.

Vammaisella henkilöllä tulee auton hankinnasta johtuvan korvauksen saamiseksi olla perusteltu syy auton vaihtamiseen. Perusteltu syy voi olla esimerkiksi auton kunto tai sen vahingoittuminen korjauskelvottomaksi tai vamman tai sairauden pahentuminen.

On tärkeää, että vamman vuoksi vakiomalliseen laitteeseen tehtävät muutokset korjataan kokonaan. Kunnan tiedossa olevat hankinnat, on tulevan vuoden määrärahoista

päätettäessä kirjattava budjettiin. Tähän on myös Eduskunnan oikeusasiamies ottanut kantaa.

Lisäksi enimmäissumma autoavustuksessa on vammaispalvelulain vastainen ja syrjintälain mukaan syrjii vaikeammin vammaisia, jotka joutuvat vammansa vuoksi hankkimaan kalliimman auton, esim. hissien tarvitseman tilan vuoksi.

Autoveron palautuksen saa 3 vuoden välein ilman mitään perusteluja. Vammaisneuvoston mielestä tässä ohjeessa olisi johdonmukaista käyttää samoja sääntöjä. Joka tapauksessa kyse on harkinnanvaraisesta määrärahasta, jota kunnalla ei ole velvollisuutta hyväksyä.

Perusteluna pitää hyväksyä myös vaihtaminen hybridiin tai täyssähköautoon. Avustusmäärän rajaaminen 3000 €:n ei ole yhdenmukaista, koska niistä maksettava autovero on pieni.

Vakiomalliseen välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehdyt vamman vaatimista välttämättömistä muutostöistä aiheutuneet kohtuulliset kustannukset korvataan kokonaan määrärahojen sallimissa rajoissa. Myös vamman vaatimat välttämättömät lisälaitteet korvataan pääsääntöisesti kokonaan, elleivät ne ole jo autossa vakiovarusteina.

Koska kyseessä ovat vamman vaatimat välttämättömät muutokset ja lisälaitteet, ne pitää korvata kokonaan. Miksi välttämättömät muutostyöt korvataan määrärahojen sallimissa rajoissa, mutta välttämättömät lisälaitteet pääsääntöisesti?

Vaikeavammaisen henkilön matkojen määrää on esimerkiksi tietyissä tapauksissa mahdollista alentaa vammaispalvelulain 6 §:ssä säädetystä 18 yhdensuuntaisesta matkasta kuukaudessa.

Vähentäminen on oikeutettua, mutta se pitää korvata myöntämällä vuosittain vähennyksen keskimääräisen arvon verran tukea auton käyttökustannuksiin.

8.2 MUUT VÄLINEET, KONEET JA LAITTEET

Korvausta ei lähtökohtaisesti myönnetä harrastusvälineen hankintaan, mutta vamman edellyttämään lisälaitteeseen tai välineen muutostyöhön voidaan korvausta myöntää, mikäli ko. lisälaitte / muutostyö mahdollistaa harrastusvälineen käytön.

Harrastus voi vaatia myös erityisen vammaisuuteen sopivan välineen, joka pitää korvata samoin säännöin. Esimerkiksi pyörätuolilajeissa tarvitaan usein erityinen kilpa- tai pelipyörätuoli. Ellei näin voida menetellä, pitää asia päättää lainauksena 8.2.1 mukaisesti.

8.2.2 Välineen, koneen tai laitteen uusiminen

Korvausta ei lähtökohtaisesti myönnetä harrastusvälineen hankintaan, mutta vamman edellyttämään lisälaitteeseen tai välineen muutostyöhön voidaan korvausta myöntää, mikäli ko. lisälaitte / muutostyö mahdollistaa harrastusvälineen käytön. Mikäli korjaaminen katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, ei tällöin suoriteta korvausta uuden laitteen hankkimisesta.

Tämä säännös ei saa rajoittaa esim. uuden harrastuksen aloittamista tai paremman kilpailuapuvälineen myöntämistä, kun harrastuksessa siirtyy vaativampaan sarjaan.

Tässä puhutaan tarkoituksenmukaisesta korjauksesta, mutta 8.2.3 rajoittaa korjauskustannusten korjaukset vain välttämättömään. Korjauskustannusten korvaaminen pitää lisätä tähän tai muuttaa 8.2.3 sisältö. Muuten vammaisen apuvälineen käyttäjä putoaa loukkuun, jossa ei korvata uutta eikä vanhaa, koska vanha on tarkoituksenmukaista, mutta ei välttämättömästä korjata.

8.2.3 Välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehtävät välttämättömät muutostyöt

Muutostöiden on oltava oleellisia, eli konetta, välinettä tai laitetta ei voida käyttää tarkoituksenmukaisesti ilman muutostyötä. Mikäli muutostyö vain parantaa vakiomallisen laitteen käyttöominaisuuksia tai se on muutoin hyödyllinen tai omaa esteettisiä arvoja, ei kyse ole korvattavasta välttämättömästä muutostyöstä. Välttämättömien muutostöiden tarve arvioidaan vammaisen henkilön yksilöllisten olosuhteiden perusteella. Muutostyöt korvataan riippumatta siitä, tehdäänkö ne uuteen vai vanhaan laitteeseen.

Ehdotamme sanan välttämätön korvaamista sanalla oleellinen ja sanan tarkoituksenmukaisesti lisäämistä.

9 YLIMÄÄRÄISET VAATETUSKUSTANNUKSET

---Maksetaan normaalin hinnan ylimenevä osuus.

Miten ja kuka määrittelee, mikä on normaali hinta?

11 MUUT TARPEELLISET PALVELUT

--- FDUV auttaa hakemisessa, esimerkiksi säätiöiltä.

Tietävätkö kaikki suomen- ja vieraskieliset vammaiset, mikä on FDUV? Auttaako se kaikkia äidinkielestä riippumatta?

Mitä ovat nämä säätiöt?

Yhteystiedot ja -henkilö ovat joka tapauksessa tarpeen.

Porvoossa 31.1.2022

Johanna Aaltonen

Porvoon vammaisneuvosto

Sipoon vammaisneuvosto

Kannanotto vammaispalvelulain määrärahaohjeisiin koskien vammaispalvelulain mukaisia määrärahasidonnaisia tukitoimia ja palveluja

Sipoo 20.1.2021

- 1) Pukkila ja Myrskylä kuuluvat Itä-Uudenmaan hyvinvointialueeseen, mutta ne eivät näytä olevan mukana tässä ehdotuksessa? Ohjeistuksen alussa mainitaan, että koskee vain Askolassa, Lapinjärvellä, Loviisassa, Porvoossa ja Sipoossa asuvia (kotikuntalain mukainen kotikunta). Jos tätä ohjeistusta on tarkoitus käyttää Itä-Uudenmaan hyvinvointialueella, Pukkila ja Myrskylä pitäisi lisätä mukaan?
- 2) 3) Emme saanut selkoa, onko ohjeistus jo voimassa/käytössä? Merkintä oli, että on ollut voimassa 1.11.2021 alkaen eli jo kolmatta kuukautta. Mikäli näin on menetelty, kyseessä on periaatteellisesti merkittävä menettelytapa, jota ei voi käyttää tai ainakaan suositella. Eli tehdään ohjeistus, jota aletaan soveltaa, ja jälkikäteen pyydetään lausuntoa mm. vammaisneuvostolta. vammaisneuvoston kannanotollahan ei silloin enää ole mitään merkitystä. Siten ei kai saa edes menetellä?
- 3) Kohta 3. Palvelut perustuvat palvelutarpeen arviointiin ja **tarvittaessa** palvelusuunnitelmaan”

Vaikka määrärahasidonnaisissa on enemmän harkintavaltaa, asiakkaan näkemys on aina otettava huomioon päätöstä tehtäessä.

- 4) Kohta 8.1.1. Uudessa ohjeistuksessa vammaisen henkilö voi saada autoavustusta max 3 000 euroa (eli puolet todellisista hankintakustannuksista, mutta enintään 3 000 euroa, ks. sivu 5). Tämä on selkeä huononnuksen edelliseen käytäntöön, jossa tällaista maksimimäärää ei ollut. Onko tarpeellista rajoittaa avustuksen alimmaismäärää tällä tavalla? Avustuksen saajat ovat lähes aina vähävaraisia ja -tuloisia. Kovin suurista summistakaan ei liene kyse, koska tuskin autoavustuksen saajia on kovin montaa vuosittain. Vammaisen tarpeiden tulee ohjata sitä minkälaisen kulkuneuvon hän tarvitsee, riippumatta kustannuksista. Huomioitava myös että hissilliset kulkuneuvot ovat hinnakkaampia.

Perusteluna vammaishenkilön käytettävissä on oltava auto joka vastaa tiloiltaan sekä käytettävyydeltään tarpeita. Lisäksi on huomioitava luotettavuus sekä turvallisuuteen liittyvät seikat. Yksilöiden rajoittamalla hankintahintaan joudutaan usein tinkimään kokoluokassa. Samoin käy auton iän suhteen. Lisäksi nykyaikaisissa autoissa löytyy monia turvallisuutta lisääviä ominaisuuksia kuten esim. paremmat jarrujärjestelmät taikka peruutusavustimet puhumattakaan ilmastoystävällisemmistä ratkaisuista nykyautojen voimanlähteinä. Luotettava kulkuneuvo on Suomen ankarassa ilmastossa ehdoton edellytys vammaisen henkilön kulkemisessa.

Autoavustusta ja sairauden tai vamman edellyttämiä auton muutostöitä myönnetään niille vaikeavammaiselle henkilölle, jotka tarvitsevat autoa päivittäisen ammattiin johtavan opiskelun tai jatkuvan työssäkäynnin vuoksi tähän rajoittaa aika paljon eli jos opiskelut eivät ole jokapäiväisiä syystä että ei jaksaa vamman takia opiskella täyspäiväisesti.

- 5) Kohta 4 Määrärahaa on varattava tiedossa olevan tarpeen mukaisesti, huomioiden vammaisten ennakoitavat tiedot seuraavan vuoden tarpeista (esim auton vaihto lähestyy), mutta myös se, onko hakemuksia hylätty riittämättömien määrärahojen vuoksi.
- 6) Kohta 7 onko tässä tarkoitus 20 kertaa/vuosi? Jos ensisijainnoin kommunikaation mahdollistava tekijä, pitäisi olla enemmän tunteja? Entä jos kyse tukiviittomista joka tukee puheen kehitystä mutta ei välttämättä ensisijainen kommunikaation mahdollistava tekijä? Perusteluna jos tukiviittomat tukevat puheen kehitystä, niin kommunikaatio – opetusta olisi myönnettävä.
- 7) Kohta 8.2 EOA/EAOA ovat ottaneet useasti kantaa siihen, että apuvälineasetus ei anna mahdollisuutta jättää myöntämättä harrastusvälineitä. Saman periaatteen ulottaminen määrärahasidonnaisiin hankintoihin, olisi yhdenvertaisuusperiaatteen mukaista, ja lisäksi terveyttä ja hyvinvointia.

Askolan vammaispalvelut

Vammaisneuvosto käy yhteisesti toimintaohjetta läpi ja tekee tarvittavia muutosehdotuksia. Vammaisneuvosto toivoo selkeämpää kieltä sekä että ohjeeseen lisätään kolmannen sektorin yhteystietoja josta voi saada tukea esim. lomatoimintaan. Keskusteltu myös että yhdenvertaisuus on säilyttävä. Jäsenille toimitetaan Porvoon ja Sipoon kommentit ohjeesta ja työryhmä käy läpi muutosehdotukset sekä arvioi ohjeen muutokset.

Loviisan vammaisneuvosto

Ilmaissut asiansa suullisesti että asia ok.